1. MOUT

1912/2017, architect onbekend, Zecc Architecten. Marktplein 1
Za 09.00-01.00/Zo 09.00-01.00.
Het uiterst moderne autopalace De Wit uit 1912 met een betonnen schaaldak met daglichten en een gevel van Parijse allure veranderde al snel in feest- en concertzaal Trianon en van 1919 tot 1927 werkplaats van de NSF waarna het verder ging als bioscooptheater Casino. Het verdween uit het zicht in 1972 door verbouwing tot Eurobioscoop. Het pand zou worden gesloopt, maar bouwhistorisch onderzoek bracht de oorspronkelijke kwaliteit ervan aan het licht. Sinds 2017 is foodhall en ontmoetingsplek MOUT hier te vinden. **www.mouthilversum.nl**

2. Costerustuin

1930, Zonnelaan 4-Z, ingang naast appartementencomplex Schuttersheide
Za 10.00-16.30/Zo 10.00-16.30.
Doorlopende rondleidingen.
Bioloog Jan Costerus richtte ter lering en vermaak in 1930 de eerste educatieve botanische tuin in Hilversum op. Deze 'tuin met onkruid' is een oase met inheemse planten, struiken, bomen en een vijver op de Boomberg. **www.costerustuin.nl**

3. Villa Erica/Centrale bibliotheek Hilversum

1844/1889, I. Gosschalk. 's-Gravelandseweg 55
Za 11.00-17.00. *Vanaf 13.00 uur ieder heel uur rondleiding.*
De villa werd rond 1840 als kostschool gebouwd en kreeg haar huidige aanzien in neorenaissancestijl in 1889 bij verbouwing tot Villa Erica naar ontwerp van Gosschalk.
Het koetshuis aan de Albertus Perkstraat, nu Woonzorglocatie Erica, hoorde bij de villa. Vanaf 1897 was het Oranjehotel in de villa gevestigd. In 1932 kwam er de openbare bibliotheek. **www.bibliotheekhilversum.nl**

4. Raadhuis

1931, W.M. Dudok. Dudokpark 1
Za 10.00-17.00/Zo 10.00-17.00.
Verkorte rondleiding Raadhuis en torenbeklimming beide dagen 10.30, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30. Aanmelden: www.dudok-architectuurcentrum.nl/omd2019. Tentoonstellingen 'De alledaagse Dudok en 'Dudok Verbonden' en experience 'My Digital Dudok' in het DAC.
Het Raadhuis is de kroon op het werk van architect Willem Marinus Dudok en functioneert nog steeds als bestuursgebouw van de gemeente Hilversum. Dudok ontwierp en richtte het gebouw in als totaalkunstwerk. Het Dudok Architectuur Centrum bevindt zich in het souterrain. **www.dudokarchitectuurcentrum.nl**

5. Tribune Sportpark

1919, W.M. Dudok. Arenapark 103
Za 11.00-17.00/Zo 11.00-17.00.
Oudste houten tribune (met buffet en orkestruimte) van Nederland met feestelijk aanzicht in Amsterdamse schoolstijl. In 1928 gebruikt tijdens de ruiterspelen van de Olympische Spelen; thans in gebruik door de Gooise Atletiek Club. Onderdeel van het Hilversumse Sportpark. Achter de atletiekbaan ligt het Europese hoofdkantoor van Nike (1999). **www.gach.nl**

6. Onze Lieve Vrouwekerk

1910, W. Te Riele. Naarderstraat 106
Za 11.00-16.00.
Doorlopende rondleidingen.
De kerk dankt haar monumentenstatus aan de synthese tussen een langwerpig middenschip en de ronde basilicavorm. De gebrandschilderde ramen, de beelden, het orgel en de communiebanken zijn een bezichtiging meer dan waard. **www.olv-verrijzenis.nl**

7. De Kapel

1898, A. Salm. 's-Gravelandseweg 144
Za 11.00-17.00. *Rondleidingen, kinderspeurtocht, film over De Kapel.*
Oorspronkelijk gebouwd als koetshuis van landgoed Quatre Bras. Nu het huis van Vrijzinnige Geloofsgemeenschap Hilversum en sinds 1953 in gebruik voor kerkdiensten, concerten en lezingen.
www.dekapel.nu

8. Fabrique Ludique/ Brandsma Metaalveredeling

Ca. 1947, W.M. Weerkamp. Mussenstraat 49-55
Za 14.00-21.00.
'Festival Waanzin' met o.a. theater, muziek, dans, fotografie en beeldende kunst. Zie specials voor meer info.
Industrieel erfgoed uit de wederopbouwperiode: een fabriekscomplex bestaande uit een vm. weverij voor meubelbekleding en gordijnstoffen, een metaliseerbedrijf en plasticspuiterij en een galvaniseerbedrijf uit de jaren '50.
www.fabriqueludique.com

9. Dennendonck

1917, H. Wegerif. Noodweg 34
Zo *Rondleidingen: 11.00 en 13.00 uur.*
In 1917 kocht A. den Brandt landgoed Dennendonck en sinds 1938 is het huis, na een roerige geschiedenis, in handen van de huidige eigenaren.

10. Gooiland

1936, J. Duiker en B. Bijvoet. Emmastraat 2
Za *lezing door architectuurhistoricus Herman van Bergeijk over architect Jan Duiker en het Nieuwe Bouwen in Hilversum. Met aansluitend een rondleiding. Actuele tijden en aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.*
Gooiland is een internationaal bekend monument van het Nieuwe Bouwen met een samenspel van zakelijke strakke lijnen en subtiele ronde vormen. Het niet voltooide ontwerp van Duiker is na zijn dood op verzoek van zijn weduwe door Bijvoet voltooid. **www.gooilandevents.nl**

11. Grote Kerk

Toren 1481, Kerk 1891. Kerkbrink 4
Za 11.00-16.30. *Fototentoonstelling Plezierige momenten in de kerk en daarbuiten. Van 12.00-14.00: Bijbeljournaling, hoe kun je creatief bezig zijn met de Bijbel? Uitleg en aan de slag!*
Deze kerk maakt al vanaf de 15e eeuw deel uit van het centrum van Hilversum; de toren is het oudste deel. Het theehuis naast de kerk is het oudste gebouw van Hilversum. Vier keer is de kerk door brand verwoest. In 1977, na de laatste brand, is de kerk gerestaureerd. De façade is in navolging van het (vm.) Raadhuis in neorenaissancestijl opgetrokken. **www.grotekerkhilversum.nl**

12. Landgoed De Zwaluwenberg

1914-1916, E. Newton en F. Kuipers. Utrechtseweg 225
Zo 12.00-17.00. *Doorlopende rondleidingen.*
Het landgoed is sinds 1946 het hoofdkwartier van de Inspecteur Generaal der Krijgsmacht. In 1912 kocht Jonkheer de Pesters het landgoed en liet het landhuis in een Engelse stijl bouwen omdat zijn vrouw van Britse afkomst was.

13. Obs Lorentzschool

W.M. Dudok. Lorentzweg 135
Za 10.00-15.00. *Rondleidingen, actueel progamma en aanmelden: dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.*
De Lorentzschool staat aan het einde van de Lorentzvijver, een waterbergplaats voor de wijk, die tegelijkertijd siervijver is en onderdeel van de groene kamerstructuur van deze tuinwijk. De school is in gebruik als openbare basisschool. **www.obslorentzschool.nl**

14. Muziekcentrum van de Omroep (vm. Vara Studio)

1928-1993, A. Eibink en J.A. Snellebrand, P.J. Elling en B. Merkelbach, de Architecten Cie. Heuvellaan 33
Za 12.45-14.15.
Een kijkje achter de schermen van het MCO én de mogelijkheid een mini concert bij te wonen van het volledig gerestaureerde Pierre Palla Concertorgel uit de vroegere AVRO Studio. Volledige programma: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019. Aanmelden: receptie@mco.nl.
In het Muziekcentrum van de Omroep is de ontwikkeling van Hilversum als mediastad stap voor stap te volgen. Sinds de jaren '30 zijn in en aan de vm. villa radiostudio's toegevoegd. Een tegeltableau van Bart van der Leck siert het deel uit de jaren '50, dat in de stijl van het Nieuwe Bouwen is opgetrokken. **www.mco.nl**

15. Vm. AVRO Studio

1936, B. Merkelbach en Ch.F. Karsten. 's-Gravelandseweg 50-52
Za *Rondleidingen: 10.30, 12.00 en 13.30. Aanmelden: www.dudok-architectuurcentrum.nl/omd2019.*
In 1934 kreeg architectenbureau Merkelbach & Karsten opdracht tot het ontwerpen van een studiogebouw voor de AVRO. De Hongaarse architect Alexander Bodon (1906-1993) had een belangrijk aandeel in het ontwerp van de detaillering en inrichting. De eisen met betrekking tot akoestiek en geluiddichtheid waren bepalend voor de waaiervorm van het ontwerp. Ook werden twee grote bomen ontzien, door het gebouw rond de monumentale bomen te ontwerpen.

16. Vm. NCRV Studio/ Sonos Europe

1938-1941, J.H. van der Veen. Schuttersweg 10
Rondleidingen in combinatie met Villa Henriëtte (Schuttersweg): Za 10, 11 en 12 uur. Aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.
In de jaren '30 hadden de omroepen meer dan 100.000 leden en ontstond er behoefte aan grote (radio)studio- en kantoorruimtes. In het Suzannapark verrees een nieuw studiogebouw dat via een ondergrondse gang met de villa werd verbonden. In het gebouw bevinden zich o.m. fraaie glas in loodramen van Max Nauta. SONOS Audiosystemen heeft er nu zijn thuisbasis.

17. Villa Henriëtte

1896, A.L. van Gendt. Schuttersweg 8
Rondleidingen in combinatie met vm. NCRV Studio/Sonos Europe (Schuttersweg): Za 10, 11, en 12 uur. Aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.
Villa Henriëtte diende tot 1914 als zomerverblijf van de fam. Ter Meulen; Vader Jan was aandeelhouder in de maatschappij die het Suzannepark ontwikkelde. Van 1936 tot 2000 directie- en bestuursvilla van de NCRV met een ondergrondse verbinding met het studio gebouw.

18. Museum Hilversum (vm. Regthuys en Raadhuis)

1768/1882/2004, J. Rietbergen, H. Ruijssenaars. Kerkbrink 6
Za 11.00-17.00/Zo 11.00-17.00.
Met behoud van structuur en bouwmaterialen transformeerde gemeentearchitect Rietbergen het Regthuys met politiepost tot Raadhuis. De façade in neorenaissancestijl verwijst naar de Hollandse Gouden Eeuw. Tot 1931 als Raadhuis in gebruik. Plafondschilderingen van de Hilversumse schilder Antonius Brouwer. De uitbreiding van het museum is ontworpen door Ruyssenaars. **www.museumhilversum.nl**

19. Vm. KRO Studio/De Kroon

1936-1938 / 2016-2019, W.A. Maas / Architectenbureau Prent. Emmastraat 50
Za 11.00-17.00/Zo 11.00-17.00.
Doorlopende presentaties en rondleidingen door bewoners.
Voormalig studiogebouw van de Katholieke Radio Omroep (KRO), gebouwd naar ontwerp van architect Willem A. Maas (1897-1950) in de periode 1936-1938. Aan de linkerzijde van het gebouw is in 1954 een nieuwe vleugel aangebouwd. Vanaf 2019 zijn er appartementen gevestigd. De voormalige Studio 1, is nagebouwd; hierin bevinden zich tevens appartementen.

20. Gebouw de Vereeniging/ Vrijmetselaars loge

1905, A. Salm. Oude Enghweg 19
Za 10.00-18.00/Zo 10.00-18.00.
Doorlopende rondleidingen.
Eind negentiende eeuw was in Hilversum een tekort aan ruimte waar culturele en vrijzinnige verenigingen activiteiten konden organiseren. A. Salm kreeg de opdracht een verenigingsgebouw te ontwerpen waar verschillende verenigingen lokalen konden huren. Vader en zoon Salm ontwierpen een gebouw met Jugendstil kenmerken dat in 1905 gereed kwam. Loge 'De Gooische Broederschap' huurde vanaf het begin een ruimte. Tegenwoordig zijn in De Vereeniging werkzaam: 'De Gooische Broederschap', 'Opgang' en 'Wolfgang Amadeus Mozart'. **www.degooisebroederschap.nl**

21. Oud-Katholieke Kerk St. Vitus

1849-1912, P.A. Weeldenburg. Melkpad 12
Za 11.00-16.00/Zo 12.00-16.00.
Rondleidingen.
De Sint Vitus is een van de zeldzame neobarokke kerken in Nederland en toont met deze naar Rome verwijzende stijl dat de Hilversumse Oudkatholieken vermogende lieden waren. Kerk en pastorie zijn recent gerestaureerd. Indrukwekkend interieur met gebrandschilderde ramen en kunstvoorwerpen.
www.hilversum.okkn.nl

22. Botanische tuin Pinetum Blijdenstein

1909, H. Copijn. Van der Lindelaan 125
Za 12.00-16.30/Zo. 12.00-16.30.
Rondleidingen beide dagen om 14.00 uur. Zo 15.30 uur Concert Goois Jeugd Orkest.
In 1898 aangelegd door bankier Blijdenstein als tuin met bomen en planten uit de hele wereld op zijn landgoed Vogelenzang. In 1932 geschonken aan de universiteit van Amsterdam en sinds 2000 eigendom van een zelfstandige stichting. **www.pinetum.nl**

23. R.K. Sint Vituskerk

1892, P.J.H. Cuypers. Emmastraat 5-7
Za 10.00-16.00. *Orgelspel en gratis torenbeklimming in groepsverband.*
De Rooms Katholieke Sint Vituskerk is een neogotische kruisbasiliek met een zeer hoge westtoren. Het is de oudste R.K. parochiekerk van Hilversum en één van de grootste kerken uit het omvangrijke oeuvre van architect Pierre Cuypers. Naast elementen uit de Franse gotiek zijn ook motieven uit de inheemse en Engelse gotiek verwerkt. **www.vitus.nl**

24. Vm. begraafplaats Gedenkt te Sterven/Stadstuin De Hof

1792. Ingangen: Oude Torenstraat (t.o. toren van de Grote Kerk); Burg Andriessenstraat en Torenlaan (naast nr. 20)
Za 09.00-19.00/Zo 09.00-19.00.
Rondleidingen Za 10.30 en 15.30.
Een van de eerste buitenbegraafplaatsen in Nederland. Destijds gelegen tussen de korenvelden buiten de bebouwde kom. Tot 1943 in gebruik als dodenakker. Als stadstuin De Hof een blijvende oase van rust in het hart van Hilversum. **www.stichtingdehof.nl**

25. Vm. Tesselschadekerk

1927, Bakker/Bunders. Tesselschadelaan 15f
Zo 12.00-16.00.
De protestantse kerk met klokkentoren, pastorie, kosterswoning, catechisatielokaal en bestuurskamer van de Nederlandse Protestantenbond is gebouwd in 1927, naar ontwerp van het Hilversumse architectenbureau Bakker en Bunders. Het kerkgebouw is vormgegeven in een expressionistische bouwstijl.

26. Landhuis De Bult/Benvenuta

1929-1930, J. Dullaart. Bussummergrintweg 40
Za 14.00-17.00. *Ieder heel en half uur een toelichting op de geschiedenis van het landhuis.*
Jan Dullaart bouwde in 1929-1930 een ruim woonhuis voor de koopman Jacob Keijzer en zijn gezin uit Zaandam. Het huis is opgetrokken in de strakke variant van de Amsterdamse School. Het gebrandschilderde glas werd ontworpen door de Haarlemse glaskunstenaar W. Bogtman (1882-1955). Tegenwoordig is een verzorgingstehuis in het landhuis gevestigd en heet het 'Benvenuta' wat 'welkom' betekent. **www.domusmagnus.com/locaties/benvenuta**

27. Blaskowitzbunker

Ca. 1943. Rossinilaan 52
Za 10.00-16.00. *Toelichting op de bunker en zijn geschiedenis.*
Militaire commandobunker, bijgenaamd 'Blaskowitzbunker', in 1943 gebouwd door de Duitse bezetter als onderdeel van de Atlantikwall. De bunker ligt op het voormalige sportterrein van de Joodse S.A. Rudelsheimstichting, waarvan de bewoners in 1942 naar concentratiekampen waren afgevoerd. De bunker gaf plek aan 100 tot 120 militairen. Vanaf 1952 tot in de jaren negentig van de twintigste eeuw in gebruik bij de Koninklijke Luchtmacht.

28. Lunchcafé van Drimmelen

1911, J.H. Slot. Kerkstraat 88
Za 09.00-17.00.
Architect J.H. Slot ontwierp het winkelwoonhuis aan de Kerkstraat 88. Slot kwam in 1899 in Hilversum werken en werd aldaar een veel gevraagd architect. Een rijke Jugendstil architectuur met opgetrokken gevelhoeken waartussen de gevel wordt afgesloten door een geprofileerde lijst.
www.lunchcafevandrimmelen.nl

29. Noorderbegraafplaats

1930, W.M. Dudok. Laan 1940-1945 2
Za 09.00-17.00/Zo 09.00-17.00.
De monumentale poort geeft toegang tot een begraafplaats met een ordelijke, rechte padenstructuur en hagen die als het ware kamers voor de graven vormen. In een ervan bevind zich het graf van Dudok en diens vrouw. De aula heeft fraaie verticale glaspartijen met uitzicht op de begraafplaats. **www.uitvaartstichtinghilversum.nl**

30. Begraafplaats Zuiderhof

1958-1964, W.M. Dudok. Kolhornseweg 13
Za 09.00-17.00/Zo 09.00-17.00.
Een van de laatste ontwerpen van Dudok. De zuilengalerij begeleidt de bezoeker in de overgang van de wereld naar de ceremonie in de aula. De begraafplaats gaat naadloos over in de Hoorneboegseheide. Dienstgebouw werd crematorium (ontwerp Bierman Henket, 2015).
www.uitvaartstichtinghilversum.nl

31. Begraafplaats Bosdrift

1890, L.A. Springer. Bosdrift 12
Za 09.00-17.00/Zo 09.00-17.00.
Een verstilde begraafplaats. In 1890 aangelegd in landschapsstijl naar het ontwerp van tuinarchitect L.A. Springer.
www.uitvaartstichtinghilversum.nl

32. Padvindershuisje

1921, J. van Laren. Schuttersweg 34
Za 11.00-17.00. *Expositie ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van Scouting Zuiderkruis.*
Gebouwd als 'Vereniging de Hilversumsche Padvinders' in de stijl van de Amsterdamse School. Nog steeds in gebruik door scouting De Zuiderkruisgroep.
www.zuiderkruis.nl

33. Pompgemaal

1920, W.M. Dudok. Laapersveld 24
Za 10.00-17.00. *Ieder heel uur een toelichting op het gebouw, aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.*
Hilversum ligt in een heuvelachtige omgeving. Met de realisatie van de wijken aan de zuid- en oostkant van Hilversum moest voor de laag liggende gebieden een oplossing gevonden worden voor de verwerking van (regen)water. Dudok maakte van de benodigde wateropslagplaatsen (Laapersveld en Kastanjelaan) vijvers en omringde deze met groen. In de jaren 90 is zowel het vijverpark als het pompgemaal gerestaureerd.

34. Wolfsdreuvik

1938, Jan Rebel. Smithuyserbos
Za 11.00-17.00/Zo 11.00-17.00.
Programma van Lotte van Dijck, speciaal voor kinderen, actueel programma en aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.
Zie Specials voor meer info over Wolfsdreuvik.

35. Nike Inc. European headquarters

1997-2000, William McDonough + Partners. Colosseum 1
Doorlopende rondleidingen, actuele openingstijden en programma: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.
De Nike Campus in Hilversum bestaat uit vijf gebouwen met een totale oppervlakte van 35.000 m². Het project is opgezet als een campus, met vier kantoorgebouwen en een vijfde gebouw met alle centrale voorzieningen. Vanuit het centrale gebouw kijkt men uit op de drafbaan.

Specials

Wolfsdreuvik
1938, Jan Rebel
Smithuyserbos
Route: website Dudok Architectuur Centrum.
Za 11.00-17.00/Zo 11.00-17.00.
Programma van Lotte van Dijck, speciaal voor kinderen, actueel programma en aanmelden: www.dudokarchitectuur-centrum.nl/omd2019.
Midden in het Smithuyserbos, staat op een natuurlijke verhoging een raadselachtige bakstenen toren, gebouwd in 1938 in opdracht van D.P.R.A. Bouvy, eigenaar van het bos. 'Wolfsdreuvik' roept de sfeer van sprookjes op. Op het landgoed zijn ook nog sporen van een Hessenweg te ontdekken, een handelsroute met het noorden van Duitsland uit de 17e eeuw. Glas in lood in toren ontworpen door Ben Hofstee. http://smithuyserbos.nl

Wijn proeven bij Wijngaard Zonnestraal
Rading t.o. huisnummer 94 B, Loosdrecht
Za 13.00-16.00/Zo 13.00-16.00.
Bij Sanatorium Zonnestraal denkt u misschien niet direct aan een Plek van Plezier, maar wist u dat op Zonnestraal ook wijn wordt gemaakt? Wijnmaker Alfred en zijn team geven op 14 en 15 september elk heel en elk half uur een korte toelichting op de wijngaard en het landgoed. Daarna gratis proeven van een wijn naar keuze (wit, rood, rosé en demi-sec)!

Hilversum RadioCity in De Jonge Haan
's-Gravelandseweg 62
Za 10.00-18.00. *Sterke verhalen uit de Mediastad. Actueel programma en aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.*
In Café De Jonge Haan vertellen mediaberoemdheden op 14 september doorlopend stoere verhalen uit de Mediastad tussen 1960 en 2000. Tussen 10.00 en 18.00 uur ontvangen Pierre Papa (RadioCoach) en Herbert Codee (EO/Audiolane/De Radio Podcast) onder andere Bart van Leeuwen, Tineke de Nooij, Sybrand Verwer en Hans Schiffers.

Dudok Festival
Za 18.45. *Lezing, aanmelden: www.dudokfestival.nl.*
Zaterdagavond 14 september vindt de 6e editie van het Dudok Festival plaats. De locaties van dit theaterfestival zijn tot het laatste moment geheim, maar overdag kunt u onder leiding van een gids van het Dudok Architectuur Centrum alvast een wandeling langs o.a. deze locaties maken (zie hieronder Architectuurwandeling Schilderswijk/Hilversum Zuidoost). 's Avonds verzorgt gids Norman Vervat van het Dudok Architectuur Centrum, voorafgaand aan de theatervoorstellingen, een lezing over leven en werk van Dudok.

Architectuurwandeling Hilversum Zuidoost
Za 11.00, 14.00 en 16.30, tijdsduur ca. 1,5 uur.
Actuele info, startpunt en aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.
Op zaterdag 14 september kunt u onder leiding van een gids een architectuurwandeling van 1,5 uur maken door de Schilderwijk van Hilversum. U komt o.a. langs de locaties die 's avonds een podium bieden aan het Dudok Festival, maar ook langs een aantal scholen, de tribune, villa's en het pompgemaal.

Festival Waanzin bij Fabrique Ludique
Mussenstraat 49-55
Za 14.00 – 21.00.
Op vrijdag 13 en zaterdag 14 september presenteert Fabrique Ludique Festival Waanzin. Loop door de oude metaalfabriek aan de Mussenstraat en laat je verrassen door de waanzin van mens en maatschappij. Een festival met (interactieve) beeldende kunst, fotografie, fashion, theater en dans.

Palace Résidence
's-Gravelandseweg 86
Zo 15.00-18.00. *Lezing en rondleiding, aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.*
Openstelling Palace Résidence en tentoonstelling over de ontwerper R. Magnee, Dudoks compagnon. De bewoners van Palace Résidence bieden de unieke kans dit prachtige gebouw van binnen te bekijken. Architectuurhistorici Dirk-Jan Baalman, Annette Koenders en Irmgard van Koningsbruggen gaan dieper in op de betekenissen van dit gebouw, ook binnen het structuralisme, en op de relatie tot Dudoks oeuvre.

Opening Cultuur Seizoen op het Gooisch Bierfestival
Actueel programma en aanmelden: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.
Langgewenst
Zo 13.00–20.00. *Lezingen en quiz bij opening culturele seizoen op de Markt.*
Het Goois Bierfestival en alle culturele instellingen in Hilversum nodigen u van harte uit voor deze feestelijke afsluiting van de Open Monumentendag die ook de opening van het culturele seizoen is. Er is van alles te doen op het plein. Bij het DAC kunt u de Dudok pubquiz spelen aan de Tafel van Dudok (ontwerp van Nynke Koster), een tentoonstelling bekijken over de inspiratiebronnen van Dudok of mini-lezingen van 15 minuten over Dudok volgen. Meer informatie: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.

Hilversumse Historische Kring Albertus Perk
Zo 14.00. Start Kerkbrink, tijdsduur +/- 2 uur.
Fietstocht langs verschillende 'Plekken van Plezier'.
Zoals als elk jaar met Open Monumentendag, organiseert de Hilversumse Historische Kring 'Albertus Perk' ook dit jaar weer een fietstocht. De fietstocht voert langs Plekken van Muzikaal Vermaak in Hilversum: langs bijzondere, opmerkelijke en onverwachte plekken waar in het verleden en heden muziek ten gehore zijn en worden gebracht in Hilversum.

Vrienden van 't Gooi
Zo 10.30. Start Gasterij Stadzigt, Meerkade 2, 1412 AB, Naarden, tijdsduur +/- 5 uur met pauzes.
Wandeling Rondje Naardermeer.
Deelname: u hoeft zich hiervoor niet aan te melden. Zorg dat u tijdig bij het vertrekpunt bent.
Volledig programma: www.dudokarchitectuurcentrum.nl/omd2019.
Een pittige wandeling van ongeveer 18 kilometer, rond het Naardermeer, het oudste monument van Natuurmonumenten. Mooie vergezichten, vogelkolonies en hier en daar uitzicht op het Naardermeer. Vergeet niet uw lunch mee te nemen en waterdicht schoeisel aanbevolen. We ronden af met een drankje bij de Gasterij.

Plekken van plezier

De Open Monumentendagen worden voor de 33e keer in bijna alle Nederlandse gemeenten georganiseerd. 2019 kreeg als thema 'Places of Entertainment', vertaald in 'Plekken van Plezier', al zeggen sommigen liever 'Oorden van Vermaak'. Uit deze begrippen spreekt een onderscheid dat historische wortels heeft. Wat een plezierige vrijetijdsbesteding was, verschilde per groep en ook de plekken daarvoor, waren niet dezelfde.

Tuinieren, wandelen en vermaak
In navolging van welvarende lieden uit de klassieke oudheid besteedde de elite uit de grote steden zijn vrije tijd het liefst buiten de stad op voldoende afstand om zich aan gezonde lucht en fraaie vergezichten te kunnen laven, zodat lichaam en geest konden herstellen. Ze tuinierden op hun buitenplaatsen en teelden gewassen, alsof ze een eenvoudige landman waren en gingen op jacht, zoals de oermens deed. De tuin wekte nooit de indruk uit de omringende natuur te zijn voortgekomen, maar was er een verbeterde versie van, zoals de Schepper of Moeder Natuur haar had bedoeld. Voor het vermaak met gasten kwamen er doolhoven, prieeltjes, uitkijktorens, dieren van allerlei soort en tennisbanen. Een landgoed met opbrengst - of dat nu vruchten waren, jachttrofeeën of grondstoffen als zand en hout - betekende ook een appeltje voor de dorst in zware tijden. Landgoed De Hoorneboeg is zo'n buitenplaats uit de 18e eeuw; De Zwaluwenberg stamt uit 1912. Wolfsdreuvik is puur voor de bosexploitatie ingericht, al liet eigenaar Bouvy er voor zijn plezier in 1937 een geheimzinnige toren bouwen, vanwaar toen nog een fraai uitzicht mogelijk was.

De eerste villa's in Hilversum waren, net als de buitenplaatsen, niet voor permanente bewoning bedoeld. Villaparken, aangelegd rond 1900 door bouwondernemingen voor bewoning door de stedelijke elite kregen veelal een romantisch straatpatroon waar het aangenaam en schaduwrijk wandelen was, met zicht op de privé-tuinen en de omgeving. Bankjes om even uit te rusten en je ogen de kost te geven hoorden erbij en paviljoens voor een kopje thee en een causerietje. In de buurt lagen ook hotels voor 'opgezetenen' – de Gooi- en Eembode hield namen en herkomst bij -, zoals het Kurhaus en pension Trompenberg (1876; in 1904 'Palace Hotel'), het Oranjehotel (1897) en vanaf 1906 herensociëteit De Unie (met biljartzaal en kegelbaan). Voor cultureel vermaak toog de elite naar de Kerkbrink. Hof van Holland, dat van eenvoudige herberg tot grand-hotel was uitgegroeid, had een schouwburg waar musici en toneelspelers van faam optraden. (...) '*Gewone dorpelingen stonden in koppeltjes op de Brink onder de hoge bomen bijeen en keken de ogen uit naar de pracht en praal van de deftig en duur geklede dames en heren'*, herinnerde onderwijzer Van Brokhorst zich in 1974. In Dudoks tuinstad werden de tuin en de wandeling gedemocratiseerd. Veilig afgescheiden van doorgaand verkeer speelden kinderen in de woonstraten en op het plein bij school, bibliotheek of badhuis, die buurt-ontmoetingsplekken waren. Dudoks openbaar groen was een lust voor ieders oog en de omringende natuur de beste plek van plezier. Zijn droom om een cultuurcentrum te bouwen tegenover het raadhuis werd nooit bewaarheid.

Borrel, biljart en kaartspel
Kroegen, herbergen en cafés voor de rest van de bevolking lagen rond 1900 bij de Groest en het station. Er werd, vooral op zaterdagavond, veel gedronken en gedanst. Fabrieksbazen en ambtenaren, die biljart speelden, kwamen in andere cafés dan wevers en minder aanzienlijken, die bovendien kaartten. De sociaal bewogen Hilversumse arts Van Hengel griezelde van het vuil daar: de kaarten wogen 22 gram meer dan een nieuw spel! Villabewoners zag je niet op de Groest, ook niet in september tijdens de jaarlijkse kermis.

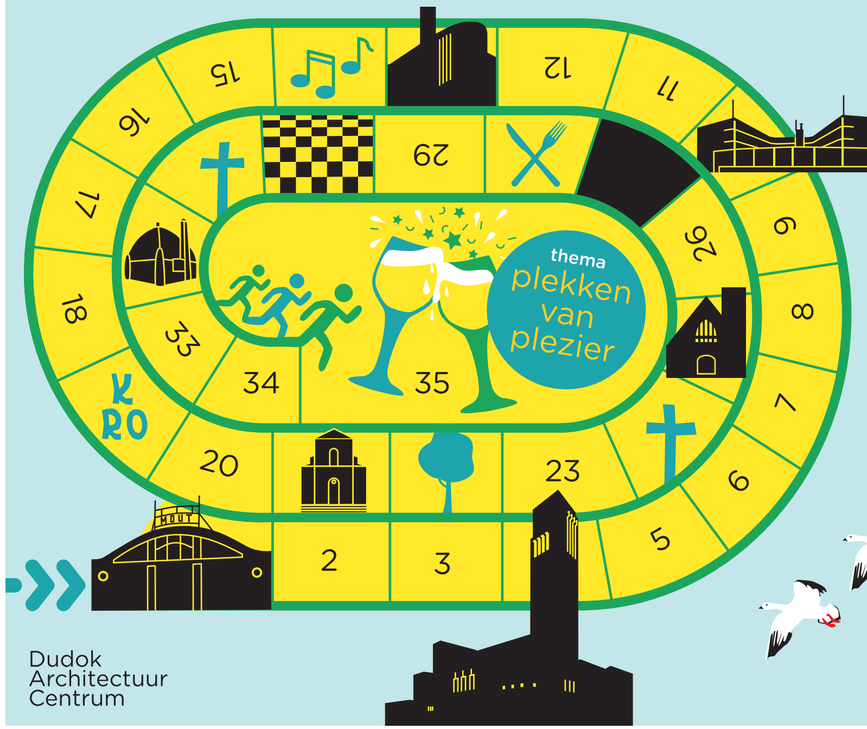
'Football' ,'bioscope' en 'foodhall'
Bij het station van de Gooise stoomtram lag een speeltuin, maar kinderen maakten vooral plezier op straat. Het eerste voetbalveld kwam op landgoed Vogelenzang van bankier Blijdenstein. Vanwege de contributie en kledingvoorschriften was sport in clubverband lang voorbehouden aan de elite. Voetbal was – net als tennis, cricket en hockey - overgewaaid uit Engeland, hetgeen blijkt uit de naam van de eerste Hilversumse voetbalvereniging 'HFC Victoria' (1889). Ook de padvinderij was elite-plezier. Na de eerste wereldoorlog groeiden plekken van vermaak en plezier naar elkaar toe, al werd vrijetijdsbesteding wel binnen een groep van gelijke gezindten beoefend. Zoals tuinieren, muziek en sport gemeengoed werden, zo gold dat ook voor de bioscoop, een Franse uitvinding. In 1898 had Hof van Holland de primeur van het bewegende beeld; andere hotels-met-zalen volgden. Ook op de kermis werden in speciale tenten films vertoond. In 1913 verrees de eerste vaste bioscoop op de Groest; hij heette 'New York Theatre', vanaf 1935 'Rex'. Vele volgden en verdwenen ook weer, of transformeerden, zoals de Eurobioscoop, die recent foodhall Mout werd.

Het onderscheid tussen vermaak en plezier vervaagde in de jaren '60 door de komst van de televisie, maar de plekken van plezier in de Mediastad zijn door de geschiedenis bepaald. De Open Monumentendagen gaan over hun verhalen; ze zijn het waard om door te vertellen!

Irmgard van Koningsbruggen

Bron: E. de Paepe, 'Vertier in het Oude Dorp' en 'Het laboratorium van de Duivel', HHT-EP 2011/4, 149-152.

OPEN MONUMENTENDAG
14 & 15 september 2019

Dudok
Architectuur
Centrum

Plekken van plezier

Plekken van Plezier, het thema van Open Monumentendag 2019. Een thema dat Hilversum goed past. Het Dudok Architectuur Centrum heeft dan ook in samenwerking met de gemeente, de historische verenigingen Albertus Perk en Hilversum, Pas Op! een afwisselend programma rondom dit thema samengesteld.

Hilversum heeft een mooi monumentenjaar achter de rug! Veel monumenten zijn gerestaureerd of hebben een nieuwe bestemming gekregen en kunnen hierdoor een rol van betekenis blijven spelen. Monumenten zijn identiteitsdragers, ze maken onderdeel uit van de geschiedenis en vertellen verhalen. Hilversum kende veel plekken van plezier; plekken waar je kon dansen, eten, drinken en overnachten. Maar ook aan het wandelen en verpozen in de villaparken en het omringende groen werd veel plezier beleefd. Tijdens de Open Monumentendagen kunt u monumenten bezoeken die al heel lang amusementswaarde voor Hilversum hebben én plekken waar nu nog steeds plezier te beleven is.

We danken iedereen die aan deze Open Monumentendag een bijdrage leverde, met name de eigenaren en beheerders van opengestelde monumenten. We wensen u dit weekend vooral heel veel plezier!

Jan Kastje, Wethouder Cultureel Erfgoed
Indira van 't Klooster, Directeur Dudok Architectuur Centrum

Colofon
Organisatie: Nina Svenson, Dudok Architectuurcentrum, Gemeente Hilversum, Hilversumse Historische Kring Albertus Perk, Het Smithuyserbos, Stichting Hilversum Pas Op!
Fotografie: Hans Peter Föllmi, Cees van Zijtveld, Joost Beekman, Martin Hollander, Siebe Swart, Luuc Jonker, clipL2R architecten, Harry van der Voort, Reinier Bouvy en Monumentenzorg Hilversum. Teksten: Irmgard van Koningsbruggen. Vormgeving folder: Gé grafische vormgeving. Vormgeving cover: Margriet V.
Voor informatie: Dudok Architectuur Centrum, Dudokpark 1, Hilversum, 035 6292372, info@dudokarchitectuurcentrum.nl.
Openstelling en activiteiten zijn onder voorbehoud. Kijk voor actuele informatie op www.dudokarchitectuurcentrum.nl /omd2019.